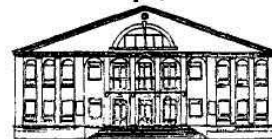

Держава та регіони

Серія: Економіка
та підприємництво
2006 р., № 2

Науково-виробничий журнал

виходить шість разів на рік

Головний редактор: Л.Ю. Мельник,
доктор економічних наук, професор

Редакційна колегія:

М.Х. Корецький, доктор наук з державного управління,
професор (заступник головного редактора)

О.І. Даций, доктор економічних наук, професор

П.М. Макаренко, доктор економічних наук, професор

С.Я. Салига, доктор економічних наук, професор

О.Г. Мордвінов, доктор наук з державного управління,
професор

І.Л. Сазонець, доктор економічних наук, професор

А.В. Чупіс, доктор економічних наук, професор

Д.Ф. Крисанов, доктор економічних наук, професор

В.Л. Корінєв, доктор економічних наук, професор

І.І. Червен, доктор економічних наук, професор

В.Г. Бодров, доктор економічних наук, професор

В.А. Борисова, доктор економічних наук, професор

Ф.В. Зінов'єв, доктор економічних наук, професор

Г.А. Семенов, доктор економічних наук, професор

І.М. Якушик, доктор економічних наук, професор

А.В. Мерзляк, доктор наук з державного управління,
професор

Відповідальний секретар:

С.В. Козіна

Редактори: А.О. Бессараб, С.А. Козиряцька,

А.О. Купіна

Технічне редагування

та комп'ютерна верстка: Н.А. Манаснко

Дизайн обкладинки: Я.В. Зоська

ISSN 1814-1161

Журнал включено до переліку фахових
видань згідно з Постановою Президії
ВАК України від 11.04.2001 р. № 5-05/4

Засновник:

**Гуманітарний університет
"Запорізький інститут державного
та муніципального управління"**

Свідоцтво Державного комітету інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації

Серія КВ № 6243 від 18.06.2002 р.

Видавець:

**Гуманітарний університет
"Запорізький інститут державного
та муніципального управління"**

Свідоцтво Державного комітету телебачення
та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2041 від 22.12.2004 р.

Журнал ухвалено до друку вченою радою
Гуманітарного університету "ЗІДМУ"
01 березня 2006 р., протокол № 7

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і
переклади дозволено лише за згодою автора і редакції.

При передрукуванні посилання на журнал
"ДЕРЖАВА та РЕГІОНИ. Серія: ЕКОНОМІКА
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО" обов'язкове.

Редакція не завжди поділяє думку автора і не відповідає за
фактичні помилки, яких він припустився.

Адреса редакції:

Гуманітарний університет "ЗІДМУ"
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-Б.
Телефони/факс: (0612) 220-10-06, 63-99-73

Здано до набору 07.02.2006.

Підписано до друку 03.04.2006.

Формат 60×84/8. Різографія. Тираж 300 пр. Замовлення № 45.
Виготовлено на поліграфічній базі Гуманітарного університету "ЗІДМУ"

Бібліотека Гуманітарний університет "Запорізький інститут
державного та муніципального управління", 2006
"ЗІДМУ"

інв №

Б1621

ЗМІСТ

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ <i>Анпілогова Ж.Д.</i>	6
ЛІЗИНГ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНОЇ БАЗИ <i>Бєлоусова О.С.</i>	9
ВПЛИВ БАГАТОУКЛАДНОСТІ ВИРОБНИЧОГО СЕКТОРА НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ <i>Бирський В. В.</i>	14
УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ <i>Брильов СІ.</i>	18
УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ <i>Бутенко О.А.</i>	23
АГРАРНА РЕФОРМА У СВІТЛІ ТЕОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН <i>Валвнтинов В.Л., Мунтян М.В.</i>	25
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ <i>Вишняков В.М.</i>	31
ІНТЕГРОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО В ОБЛАСНОМУ АПК <i>Вітер А.Ю., Очеретько Л.М.</i>	33
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЗА СЦЕНАРІЄМ ДОВГОСТРОКОВОГО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ <i>Власюк Г.В.</i>	36
МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЕКТИ <i>Волик Н.Г.</i>	40
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ <i>Вороніна Ю.Є., Міщенко Д.А.</i>	44
СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛЮ	49

Гаман С.М.

МОДИФІКАЦІЯ БАНКАМИ ГРОШОВИХ КОШТІВ В ІНВЕСТИЦІЙНІ
ФУНКЦІЇ 53

Гараба С.С.

МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ РОБОТИ ТРАНСПОРТНИХ
ЗАСОБІВ 59

Гнезділоєа ОМ

РЕГУЛЮВАННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК
МАТЕРІАЛЬНОЇ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ 65

Гончароєа Н.М.

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ
ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ 69

Греськів Т.С.

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ФОРМУВАННІ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПРОМИСЛОВОСТІ 73

Дацій Н.В.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОЇ
СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ 79

Дації О.І., Рудченко І.В.

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПЕРЕРОБКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА
ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА АГРАРНОМУ
ПІДПРИЄМСТВІ 86

Демчук О.М.

ЕФЕКТИВНІСТЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ 89

Драган І. В.

РИЗИКОВАНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ 94

Дяченко О.Г.

РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ 98

ЖдановВ.В., СтіхареваА.С.

РЕГІОНАЛЬНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО
КОМПЛЕКСУ 101

Ляшенко А.Х.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ
В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ РЕГІОНУ 106
Льяшенко В.А.

ДИНАМІЧНІ МОДЕЛІ ЯК ОСНОВА ВИВЧЕННЯ ПЕРЕХІДНИХ
ПРОЦЕСІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ 109
Кадієєський В.А.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ І
КОНТРОЛЮ 112
Карпенко А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Вороніна Ю.Є.

аспірант

Міщенко Д.А.

викладач Гуманітарний університет "ЗІДМУ"

Анотація

Розглянуто теоретичні аспекти функціонування й особливостей впливу продовольчого ринку на продовольчу безпеку з акцентом на оптимізації поєднання ринкових і державних механізмів.

Ключові слова

Конкуренція, товар, продовольча безпека, ціна, потенціал.

I. Вступ

В умовах глибокої економічної кризи провідного значення набувають процеси ефективного функціонування продовольчого ринку, створення умов для повноцінного відтворення трудового потенціалу.

Формування ефективного продовольчого ринку є складною проблемою, що потребує вирішення комплексу внутрішніх суперечностей: необхідності досягнення і збереження здорового конкурентного середовища з одночасним забезпеченням можливостей позаринкового узгодження дій суб'єктів ринкових відносин.

II. Постановка завдання

Мета статті - виявити особливості функціонування регіонального продовольчого ринку. III. Результати

Продовольчий ринок (як один з елементів аграрного ринку) є сферою взаємодії суб'єктів ринку із забезпечення виробництва і вільного руху сільськогосподарської продукції, продовольчих товарів, технологій, засобів виробництва і послуг для агропромислового комплексу [1].

Ринок продовольства, на відміну від інших ринкових систем, має свої особливості:

- постійність функціонування (постійне споживання продовольства зумовлене безперервністю відтворення робочої сили);

- залежність від погодно-кліматичних умов, що визначають валовий збір сільськогосподарської сировини;
- сезонність виробництва і споживання окремих продовольчих товарів;
- самозабезпечення продовольчими товарами, тобто споживання їх безпосередньо виробниками (посівний фонд, видача натуроплати та ін.);
- здатність замінити інші ринкові системи - брак непродовольчих товарів і послуг можна замінити підвищенням споживання продовольства;
- необхідність постійного державного втручання, оскільки продовольча безпека-один із чинників, що визначають економічну незалежність держави;
- переважання цінової конкуренції над неціновою;
- ціни на сировину і готову продукцію визначають покупці (переробні підприємства, посередники та кінцеві споживачі).

Об'єктами купівлі-продажу на продовольчому ринку є сільськогосподарська продукція та продукти її переробки. Кінцева мета і завдання функціонування продовольчого ринку - забезпечення продовольчої безпеки держави. Процеси досягнення і підтримки рівня національної продовольчої безпеки включають комплекс питань, пов'язаних із трансформацією АПК у ринкові механізми господарювання. Йдеться не тільки про освоєння цивілізованої ринкової економіки, створення її структур, механізмів, вимог, а й про завоювання аграрним ринком власної ніші в економіці України і на світовому рівні.

Із становленням ринкових відносин зросло значення проблем розвитку господарства окремих регіонів. Економічні відносини в межах регіонів є найдинамічнішими і разом з тим слабо регульованими процесами. Проникнення товарно-грошових відносин у всі сфери діяльності суспільства посилює потребу в механізмах, які дають змогу впливати на зв'язки і залежності, що виникають на регіональному рівні, і насамперед - на рівні окремих споживчих ринків [3].

Як одну з головних ознак регіонального ринку доцільно виділити істотну обмеженість початкових можливостей, форм, методів, напрямів прояву економічної активності будь-яких суб'єктів. Обмеженість слід трактувати в кількох аспектах: просторовому, структурному, факторному. Економіко-географічне положення визначає специфіку міжрегіональних економічних відносин, місце та роль регіону в міждержавній торгівлі.

Структурна обмеженість визначається, перш за все, особливостями організації виробництва на даній території, специфікою процесів відтворення на підприємствах, що є "центрами ваги" для економіки регіону, внутрішньорегіональним балансом виробництва і споживання, специфікою формування регіонального бюджету й розподілу централізованих коштів.

Найістотніше обмежує можливості ринку потенціал фактора регіону, що задається специфічним набором природно-кліматичних, демографічних, економічних, історичних, етнічних, соціально-побутових та інших умов.

Під регіональним ринком слід розуміти систему стійких відносин між економічними суб'єктами та їх об'єднаннями, інтереси яких реалізуються в межах певної території, а елементи економічної поведінки задаються параметрами факторів, характерних для місця поширення їх господарської активності.

Виходячи з вищесказаного, функціонування продовольчого регіонального ринку - це сукупність взаємопов'язаних процесів організації, виробництва, переробки і збуту продовольчих товарів, спрямованих на розвиток вітчизняних товаровиробників і забезпечення продовольчої безпеки регіону.

Регіональні ринки різних рівнів мають спільні характеристики: конкурентні переваги, протекціонізм, споживчі переваги та рівень платоспроможного попиту, інфраструктура ринку, сегментація ринку за товаром (якість і ціна), державне регулювання (нормативно-законодавча база і фінансова підтримка), рівень конкуренції та масштаби ринкових операцій, рівень комерційного ризику.

В організаційному контексті формування регіонального продовольчого ринку виділяють п'ять форм (рівнів): великооптовий; середньооптовий; дрібнооптовий; оптово-роздрібний; роздрібний. Така класифікація є певною мірою умовною і по різних товарах може відрізнятися [1].

Великооптовий ринок забезпечує розподіл товарів, які знаходяться безпосередньо з виробництва, причому значною мірою монополізованого, тобто коли продукцію виробляє невелика кількість підприємств. Середньооптовий ринок функціонує аналогічно до великооптового, забезпечуючи розподіл товарів, що знаходяться безпосередньо від виробництва, але великої кількості підприємств.

Дрібнооптовий ринок опосередковує перерозподіл товарів у сфері торгівлі, що, як правило, здійснюється невеликими партіями. До цього виду ринку в аграрному секторі правомірно зарахувати товарообмінний (бартерний) рух продукції, давальницьку переробку (розрахунки за сировину частиною продукції), продаж первинних продуктів підприємствам наступної переробки.

Оптово-роздрібний ринок забезпечує розподіл товарів і їх доведення переважно до перепродавців, а також до прямих споживачів. Прикладом такого ринку є всі сільськогосподарські ринки (селянські, колгоспні, фермерські) з оптовими секціями й оптовими формами продажу продукції. Роздрібний ринок забезпечує доведення товарів до кінцевих споживачів - населення, а також персоніфікований перерозподіл товарів між кінцевими споживачами - фізичними особами.

Горизонтальна структура регіонального продовольчого ринку - це класичний розподіл товарних ринків за видами сільськогосподарської продукції і групами продуктів переробки. Тут правомірна сегментація за ви-

дами продукції рослинництва, тваринництва, а також кінцевими продуктами їх промислової переробки.

Метою споживчої сегментації регіонального продовольчого ринку є максимальне задоволення запитів покупців у різних товарах, а також раціоналізація витрат підприємства на розробку програм виробництва, випуск і реалізацію продукції.

На думку П.Т. Саблука і В.І. Бойка [4], необхідно споживчий ринок сегментувати за такими критеріями: географічним (країна, регіон, місто, село, густина населення, клімат); демографічним (вік, стать, склад сім'ї, етапи життєвого циклу сім'ї, рівень доходів, рід занять, освіта, національність, релігія); психографічним (спосіб життя, характеристика особи); поведінковим (статус споживача, привід для здійснення купівлі).

При психографічній сегментації покупців поділяють на групи за ознаками належності до суспільного класу, способу життя або характеристик особи. При сегментації за поведінковим принципом покупців поділяють на групи залежно від їх знань, відносин, характеру використання товару і реакції на цей товар.

Таким чином, ми сегментуємо продовольчий ринок, з одного боку, за видами продукції і специфікою товару, а з іншого - за групами споживачів, причому кожний із цих сегментів має специфічні особливості формування, механізми функціонування та відповідну інфраструктуру.

Процеси реформування аграрного сектора економіки України супроводжуються формуванням елементів інфраструктури продовольчого ринку: бірж, торгових домів, постачальницько-збутових кооперативів, кредитних спілок та інших установ.

Проте для українського продовольчого ринку характерне панування монополізму посередників і трейдерів, які диктують свої умови виробникам сільськогосподарської продукції. У результаті цього страждають не тільки господарства, вимушені погоджуватися з низьким рівнем закупівельних цін, а й кінцевий споживач, який купує продукти харчування за ціною, завищеною надбавками посередників.

О.М. Шпичак [7] відзначає, що для новоутворених у ході реформування сільськогосподарських формувань не створено відповідного економічного середовища, яке дало б змогу ефективно реалізувати їх ресурсний потенціал, а сформована інфраструктура не дає виробникам реальної можливості вийти на ринок.

Критерієм оптимальності інфраструктури регіонального продовольчого ринку, що склалася, є здатність на підставі наявного потенціалу території підтримувати сприятливі умови функціонування сільськогосподарських товаровиробників і давати їм можливість гнучко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

Істотною допомогою в цьому здатні надати консалтингові й інформаційно-консультативні структури, що володіють знаннями, необхідними для господарювання в ринкових умовах, розумінням економічної трансформації,

яка відбувається, а також інформаційним ресурсом, що забезпечує в ринкових умовах основні конкурентні переваги виробникам [6].

Система збуту сільськогосподарської продукції в країнах з розвинутою ринковою економікою має складний багаторівневий характер і включає: оптові поставки сільськогосподарської продукції ферм переробним підприємствам, торговим комплексам або оптовим посередникам; оптовий збут у роздрібну мережу продовольчих товарів або сільгосппродуктів, які споживаються в натуральному вигляді; роздрібний продаж готових продуктів безпосередньо споживачам - населенню; постачання підприємств громадського харчування.

Уся система збуту сільськогосподарської продукції і продовольства має ґрунтуватися на законах підприємницької діяльності. Сьогодні реалізація продукції різними каналами для конкретного сільськогосподарського формування є складною проблемою як в організаційному, так і в економічному аспекті.

Завдання, що постали перед вітчизняними товаровиробниками у галузі збуту вироблюваної продукції, слід ефективно розв'язувати за допомогою каналів її розподілу, які включають усіх суб'єктів збутового процесу, пов'язаних із просуванням та обміном товарів. Канал збуту (розподіл) продукції - це сукупність незалежних організацій, що беруть участь у процесі просування товару або послуг від виробника до споживача. Канал збуту має певну довжину і ширину. Ширина каналу збуту - кількість незалежних учасників збуту на окремому етапі збутового ланцюга. При вузькому каналі збуту підприємства продають свій товар через одного або небагатьох учасників збуту. При широкому - через багатьох.

Довжина каналу збуту - це кількість учасників збуту або посередників у всьому збутовому ланцюгу. Виділяють канал нульового рівня: виробник → споживач; однорівневий канал: виробник → роздрібний торговець → споживач; дворівневий канал: виробник → оптовий торговець → роздрібний торговець → споживач.

Кінцеві результати діяльності сільськогосподарських підприємств багато в чому визначаються ефективністю їх збутової політики, рівнем розвитку та механізмами функціонування інфраструктури конкретного регіонального продовольчого ринку.

Збут продукції вітчизняних товаровиробників і їх фінансове становище, на думку О.М. Шпичака [7], ускладнюють такі причини: диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію і товари та послуги, що поставляються промисловими підприємствами й організаціями; неплатежі покупців; зниження попиту споживачів, високі відсоткові ставки за кредитами банків; розрив господарських зв'язків, що склалися раніше; зростання імпорту сільськогосподарської продукції.

Формування аграрного ринку в Україні почалося з роздрібною, а не з оптовою торгівлю, без урахування регіональних аспектів і особливостей сільськогосподарського виробництва та переробки продукції. Суб'єктами

регіонального продовольчого ринку є всі категорії сільськогосподарських формувань, підприємства харчової галузі, заготівельні організації, комерційні структури, організації оптової і роздрібної торгівлі, аграрні біржі і т. д.

Ефективність функціонування продовольчого ринку можна визначити за допомогою системи критеріїв та індикаторів. Критерій -це кількісний або якісний показник, досягнення якого визначає рівень розвитку явища, що вивчається. Як правило, критерії несуть у собі диференційовану оцінку, на відміну від індикаторів - показників, наявність яких позитивно або негативно характеризує явище, що вивчається. Один і той самий чинник може бути як критерієм, так і індикатором залежно від спрямованості дослідження.

Критерії функціонування регіонального продовольчого ринку можна розглядати з погляду споживача, товаровиробника і держадміністрації (див. табл.).

Таблиця

Критерії функціонування регіонального продовольчого ринку

Споживачі	Товаровиробники	Регіональна держадміністрація
<ul style="list-style-type: none"> - Наповнення ринку якісними продуктами харчування; - диференційована система цін; - раціональна сегментація ринків продуктів харчування; - розвиток мережі фірмової торгівлі товаровиробників; - відповідність асортименту товарів принципам раціонального харчування; - широкий асортимент заміни продуктів; - зручність дрібнооптової і роздрібної торгівлі 	<ul style="list-style-type: none"> - Обсяги реалізації продукції; - ефективність господарської діяльності; - оновлення матеріально-технічної бази, розвиток ресурсного потенціалу підприємств; - частка ринку і конкурентоспроможність продукції; - мінімізація кількості посередників у ланцюзі просування товару до споживача; - регулювання кон'юнктурної сезонності коливання цін; - рівноправність і гарантії товаровиробника (контроль за дотриманням мантинопольного законодавства); - розвинена інфраструктура ринку 	<ul style="list-style-type: none"> - Обсяги продовольчої інтервенції; - підвищення зацікавленості і можливостей товаровиробників у збільшенні обсягів виробництва; - еквівалентність економічних відносин між АПК та іншими галузями; - інвестиційна привабливість підприємств АПК регіону; - розміри тіньової зайнятості; - рівень життя населення; - обсяги сплачуваних податків; - концентрація інвестиційних ресурсів

З погляду споживача продовольства необхідно виділити: виробництво достатньої кількості високоякісних продуктів харчування (асортимент, оновлення продукції, споживча цінність, зменшення вмісту шкідливих речовин і т. д.); забезпечення населення продовольством згідно з принципами раціонального харчування; співвідношення диференційованих цін, що дають змогу вибрати оптимальне споживання з урахуванням раціонального харчування й особистого бюджету споживача.

Критерії ефективного функціонування продовольчого ринку з позицій виробників, зацікавлених у виробництві продовольчої сировини і продуктів харчування, охоплюють умови збільшення обсягів виробництва, підвищення ефективності господарювання, зростання ефективності збутової політики, розширення частки ринку і т. д. Критерії функціонування продовольчого ринку на регіональному рівні акцентують увагу на таких чинниках, як: запобігання продовольчій інтервенції, підвищення зацікавленості й забезпечення можливості товаровиробникам у збільшенні обсягів виробництва, підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки, забезпечення ефективного розвитку АПК.

Аграрна політика держави у галузі збуту має бути спрямованою на те, щоб із збільшенням виробництва сільськогосподарської продукції збільшувати обсяги її реалізації, що дало б змогу зробити попит на сільськогосподарську продукцію еластичнішим. Цього результату можна досягти за рахунок ефективного захисту власного ринку від іноземних виробників, стимулювання експорту. Аргументи на користь державної підтримки і регулювання агропромислового ринку поділяють на зовнішньоторговельні, аргументи, пов'язані з доходами в сільському господарстві і розвитком сільських територій, та еколого-природоохоронні аргументи.

Велика частина цих аргументів пов'язана з визначенням рівня самозабезпеченості держави і регіонів продовольством. Коефіцієнт самозабезпеченості визначають діленням загального обсягу внутрішнього продовольчого споживання на обсяг внутрішнього виробництва. Проте не всі продукти можуть вироблятися всередині окремо взятого регіону. Тому коефіцієнт самозабезпеченості слід розраховувати для ендогенних продуктів - продуктів расового виробництва в країні і регіонах.

Поняття коефіцієнта суюзабезпеченості регіонального продовольчого ринку трансформується в проблему продовольчої безпеки регіону. Логічно обґрунтованим доповненням вищезазначеного є новий для умов українського аграрного ринку сукупний показник ефективності його функціонування - критерій продовольчої безпеки, який відображає стан захищеності населення країни від недостатнього харчування і наявність у держави необхідних можливостей для цього. У цілому термін має соціально-економічну та політико-економічну характеристику.

Соціально-економічний аспект виражається у здатності держави забезпечувати своїм громадянам споживання основних продуктів харчування відповідно до прийнятих норм. Політико-економічний - у можливості держави мобілізувати внутрішні ресурси для організації постачання населення продовольством переважно за рахунок власного виробництва [2].

Для оцінки моніторингу і прогнозування продовольчої безпеки регіону може бути використаний ряд індикаторів: частка імпортного продовольства в загальному обсязі його споживання; рівень залежності сільського господарства від імпортних поставок; рівень зносу машин і устаткування з виробництва продовольчих товарів; рівень втрат сільгосппродукції від стадії виробництва до споживання.

Одним з основних критеріїв продовольчої безпеки може бути рівень середньодушо-вого споживання продовольчих товарів на день. Якщо фактичний рівень споживання відповідає нормативному або перевищує його (близько 3 тис. ккал), то регіону не загрожує дефіцит продуктів харчування, 80-100% норми - небезпечна зона (критичний

рівень), 50-80% - продовольча криза, і менше ніж 50% - імовірність голоду [5].

Індикаторами продовольчої безпеки є: бездефіцитність регіонального продовольчого ринку; зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки на душу населення; збільшення експорту продовольчих товарів; формування й ефективне функціонування ринкової інфраструктури; раціональне споживання продуктів харчування населенням; зростання індексу людського розвитку; зростання виробничого потенціалу АПК; дієвість системи державної підтримки товаровиробників; стабілізація цін і ефективна цінова політика на споживчому ринку; зменшення диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію; дієва система захисту прав споживачів; витиснення вітчизняними продовольчими товарами імпоротної продукції. Це насамперед ринкова кон'юнктура, що конкретизує процес просторових відносин і формує територіальну ви-значеність поняття "регіональний продовольчий ринок".

IV. Висновки

Реформування аграрного сектора України супроводжується формуванням інфраструктури продовольчого ринку: бірж, торгових домів, постачальницько-збутових кооперативів тощо. Проте для продовольчого ринку характерне панування монополізму посередників і трейдерів, які диктують свої умови виробникам сільськогосподарської продукції. У результаті виробники та кінцеві споживачі зазнають фінансових збитків. Оп-тимальна інфраструктура має позитивно впливати на створення сприятливих умов функціонування товаровиробників і гнучке реагування на зміни ринкової кон'юнктури.

Регіональні ринки різних рівнів мають спільні характеристики: конкурентні переваги, протекціонізм, споживчі переваги і рівень платоспроможного попиту, інфраструктура ринку, сегментація ринку за якістю і ціною товару, державне регулювання (нормативно-законодавча база і фінансова підтримка), рівень конкуренції та масштаби ринкових операцій, рівень комерційного ризику.

Ефективність функціонування продовольчого ринку можна визначити за допомогою системи критеріїв та індикаторів. Критерій -це кількісні або якісні характеристики, досягнення яких визначає рівень розвитку явища, що вивчається. Як правило, критерії несуть у собі диференційовану оцінку, на відміну від індикаторів - показників, наявність яких позитивно або негативно характеризує явище, що вивчається.

Література

1. Брюховецький І.М. та ін. Основи формування та функціонування аграрного ринку/Заред. І.М.Брюховецького.-Суми:Козацький вал, 2001.-228с.

2. Мандибура В.О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання. - К.: Парламентське видавництво, 1998. - 256 с.
3. Основы экономической безопасности: государство, регион, предприятие, личность/Под ред. Е.А. Олейникова. - М.: ЗАО "Бизнес-школа Интел-синтез", 1997.-288 с.
4. Ринок продовольства: проблеми формування і розвитку / Під ред. П.Т. Саблука, В.І. Бойка, М.Г.Лобаса. - К.: УкрІНТЕІ, 1993.-236 с.
5. Розвиток секторів і товарних ринків України/ Під ред. проф. В.О. Точиліна. - Ужгород: ІВА, 2001.-400 с.
6. Україна на роздоріжжі. Уроки з міжнародного досвіду економічних реформ / За ред. А. Зіденберга, Л. Хоффманна. - К.: Фенікс, 1998.-478 с.
7. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / За ред. О.М. Шпичака. - К.: ІАЕ, 2000. - 585 с.